

Klub ekonomických analytikov: Pri očkovacích poukážkach chýba analýza alternatívnych prístupov či súm, v navrhovanej podobe sú zrejme neefektívne

Členovia Klubu ekonomických analytikov (KEA) **pokladajú očkovacie poukážky za neefektívne riešenie** nízkej zaočkovanosti na Slovensku, ako aj pomoci sektorom dotknutým pandémiou. **Suma 500 eur na podporu očkovania je príliš vysoká** a bola stanovená bez potrebnej analýzy. Dobrou praxou by bolo, aby štát v podobných prípadoch **jasne komunikoval ciele, ktoré chce dosiahnuť a analyzoval alternatívne možnosti a výšku sumy, ako ich dosiahnuť čo najefektívnejšie**, napríklad cez hodnotu za peniaze. Štát by mal tiež dopredu zverejniť, čo bude považovať za úspech a čo nie. Aj v súčasnej situácii členovia KEA preferovali dôkladnú analýzu pred rýchlosťou.

Tieto názory vyjadrila výrazná väčšina z 30 členov KEA, ktorí sa zúčastnili rýchleho prieskumu na túto tému.

Väčšina členov pokladá očkovacie poukážky za neefektívny spôsob riešenia problému nízkej zaočkovanosti ako aj pomoci postihnutým sektorom, a to bez ohľadu na výšku sumy, ktorou to štát podporí. Pri oboch možných hlavných cieľoch pokladá 80 % a viac hlasujúcich očkovacie poukážky za veľmi alebo skôr neefektívny spôsob riešenia. Naopak, necelých 20 % pripúšťa, že pri vhodne zvolenej sume by opatrenie mohlo byť skôr efektívne.

Ešte jasnejšie vyznieva názor na výšku sumy, kde **sa všetci hlasujúci* vyjadrili, že sumu 500 eur považujú za príliš vysokú** (*okrem troch, ktorí odpovedali neviem). K samotnému opatreniu nebola zverejnená žiadna štúdia, prečo štát pokladá toto opatrenie za najlepšie využitie prostriedkov a nie je známa ani žiadna analýza, prečo je najvhodnejšia práve suma 500 eur a či by sme nevedeli dosiahnuť porovnateľný efekt za oveľa menšie výdavky.

Takmer všetci hlasujúci členovia sú presvedčení, **že pri podobných opatreniach by mal štát zverejňovať ciele, ktoré chce dosiahnuť a mal by analyzovať, či sa tieto ciele nedajú dosiahnuť buď lacnejšie alebo s vyššími benefitmi**. Medzi pozitívne hodnotené možnosti patria napríklad nechať alternatívy analyzovať Útvárom hodnoty za peniaze, prípadne prístupy a sumy pred spustením najprv odskúšať na menších vzorkách. Drvivá väčšina členov by tiež privítala, ak **by štát vopred zverejňoval kritériá, na základe ktorých bude dané opatrenie považovať za úspech či neúspech**. Získané poznatky by mohli pomôcť pri tvorbe budúcich opatrení.

Aj keď časť členov vníma, že sme sa už v súčasnosti dostali pod časový tlak, prevažuje názor, že dôkladnejšia analýza je aj v tejto situácii dôležitejšia ako rýchlosť riešenia.

Klub ekonomických analytikov:

Klub ekonomických analytikov (KEA) je občianskym združením, ktoré má 56 členov a pozostáva z ekonomických analytikov z bánk, mimovládnych inštitúcií či verejného sektora. Ambíciou KEA je zvýšiť kvalitu ekonomickej diskusie na Slovensku a podporiť presadzovanie rozumnej hospodárskej politiky.

Predsedníčkou KEA je Lucia Šrámková, ktorá bola zvolená vo voľbách na jeseň 2021. Vzhľadom na svoje aktuálne pôsobenie na ministerstve financií sa na príprave tohto prieskumu ani vyhlásenia nepodieľala, iba ako jeden z respondentov ankety.

Prieskumu, ktorý bol podkladom pre toto vyhlásenie, sa zúčastnilo 30 z celkového počtu 56 členov KEA.

Viac informácií poskytnú:

Lucia Šrámková, predsedníčka Klubu ekonomických analytikov

klub.ekonomickych.analytikov@gmail.com

Michal Mušák, musak.michal@slsp.sk

Mária Valachyová, valachyova.maria@slsp.sk

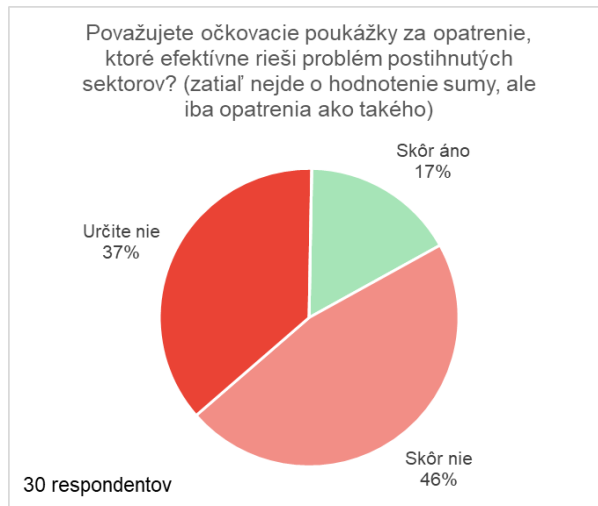
členovia riadiaceho výboru KEA

Web: www.ineko.sk/kea

Zoznam členov: www.ineko.sk/kea/clenovia

Podrobné výsledky

1. Je opatrenie efektívne?

Komentáre jednotlivých členov

(individuálne komentáre, ktoré sa nemusia zhodovať s väčšinovým názorom členov KEA)

Andrej Arady: „Nerovnomerne rozdelené poukážky naprieč populáciou neprinesú efekt rovnomernej, efektívnej podpory naprieč postihnutými sektormi.“

Martin Barto: „Očkovacie preukazy sa stanú korisťou niekoľkých špekulantov, ktorí ich budú skupovať s diskontom a celá snaha sa minie účinkom. Vid' vystúpenie Borisa Kollára, dáva návod a diskont bude 20 %.“

Michal Mušák: „V princípe môže byť efektívne spojiť podporu očkovania s podporou dotknutých sektorov, keďže sa dá za 'rovnaké peniaze' adresovať dva problémy naraz. Celkový náklad tak môže byť teoreticky lacnejší ako dve samostatné opatrenia.“

Na to, aby sa tento benefit dosiahol, je však nevyhnutná analýza - mali by sme poznať ciele, mali by sme mať predstavu o primeranej podpore a následne sa pozrieť na možné alternatívy. Keďže táto analytická časť neprebehla, suma je viac-menej náhodná a akákoľvek potenciálna úspora je viac než prekrytá zvýšeniami zo 150 na 300 na 500 na 600 eur, ktoré tiež nepodliehali analýze.“

Peter Pažitný: „Som za povinné očkovanie, v prvom rade seniorov a následne celej populácie. Zároveň je potrebné do očkovania legislatívne a logisticky zahrnúť lekárnikov, tak aby sa mohlo v lekárnach očkovať. Dnes máme viac ako 2000 lekární, ktoré veľmi dobre pokrývajú územie SR (geograficky a aj z hľadiska otváracích hodín) a je potrebné využiť tento potenciál.“

Zdenko Štefanides: „Tu sme už v takej fáze krízy verejného zdravia a rozpoltenia spoločnosti, že namiesto drahých a neoverených experimentov s incentívami bude zrejme efektívnejšie siahnuť po ich opaku, povinnému očkovaniu a pokutám za jeho neplnenie. Týmto smerom sa už vydalo Rakúsko a ďalší naši partneri v EÚ, a predpokladám že čoskoro sa takémuto riešeniu nevyhne ani zvyšok Európskej únie.“

Martin Šuster: „Veľký problém vidím v tom, že minister financií si vymyslí výdavkový plán, sám si na neho prideli peniaze zo štátneho rozpočtu a sám si to implementuje. Keby ktorýkoľvek iný minister prišiel s plánom výdavkov za pol miliardy eur, tak sa to na ministerstve financií poobracia zo všetkých strán, vyhodnotí sa ‚hodnota za peniaze‘, pozrie sa, či nie sú lepšie alternatívy, a či si to vôbec môžeme dovoliť. Ale keď s tým príde minister financií, tak nie sú ‚druhé oči‘, ktoré by si to pozreli.

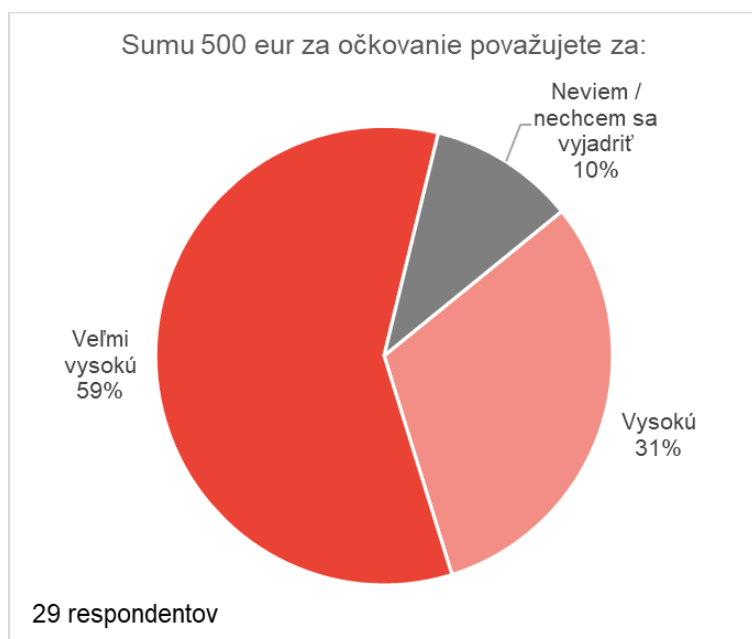
Z vecného hľadiska to nakoniec bude možno aj škodlivé. Jediné, čo nás teraz môže zachrániť, je povinné očkovanie. My medzitým strácame vzácny čas diskusiou o 500-eurových poukážkach, minieme na to pol miliardy... A až keď sa ukáže, že poukážky skoro vôbec nezabrali a medzitým sa tu rozmnoží omikron, tak ako poslednú možnosť zavedieme povinné očkovanie. Správna vec, ktorú sme mali spraviť, je zaviesť povinné očkovanie a dať 500 euróv pokutu za nedodržanie. Zdá sa to byť rovnakých 500 eur, ale nie je. Na poukážky bude reagovať pár tisíc ľudí, na hrozbu pokuty by reagovali státisíce.“

Anonymný komentár: „Opatrenie je necielené, pravdepodobne neefektívne a preceňuje peňažné motivácie ľudí, bez toho aby sme vedeli, čo je najväčšia bariéra pre zvýšenie percenta zaočkovanosti na Slovensku.“

Anonymný komentár: „Je ťažko hodnotiť efektívnosť pre vybrané sektory, keď nie je definované alternatívne alokovanie podobnej sumy prostriedkov na daný účel. Naliatie peňazí do postihnutých sektorov je v podstate správny krok, ale je veľmi neadresne a profitovať z neho môžu neadekvátne aj tí, ktorých pandémia postihla menej. A naopak tí, ktorí síce pred ňou fungovali dobre, ale počas nej padli na kolená, sa už nemusia postaviť na nohy.“

Anonymný komentár: „Dotknuté sektory potrebujú podporu likvidity v reálnom čase, keď sú zatvorené. Stimul by dával zmysel tesne pred koncom pandémie, keď už sme v bezpečí, ale z dôvodu neistoty by ľudia otáľali s návštevou hotelov a reštaurácii. Ale s tým otáľaním v minulosti až taký problém na Slovensku nebol, ľudia sa veľmi rýchlo nahnú spotrebovať, akonáhle sa dá, navyše majú vynútené úspory.“

2. Je suma primeraná?

Komentáre jednotlivých členov

(individuálne komentáre, ktoré sa nemusia zhodovať s väčšinovým názorom členov KEA)

Martin Barto: „Verejné prostriedky sa nemajú používať na to, aby občanov motivovali k očkovaniu.“

Michal Mušák: „Ak aj môže iniciatíva o niečo zvýšiť záujem o očkovanie, vplyv napríklad polovičnej sumy 250 eur by bol zrejme veľmi porovnateľný so sumou 500 eur, ale s polovičnými nákladmi.“

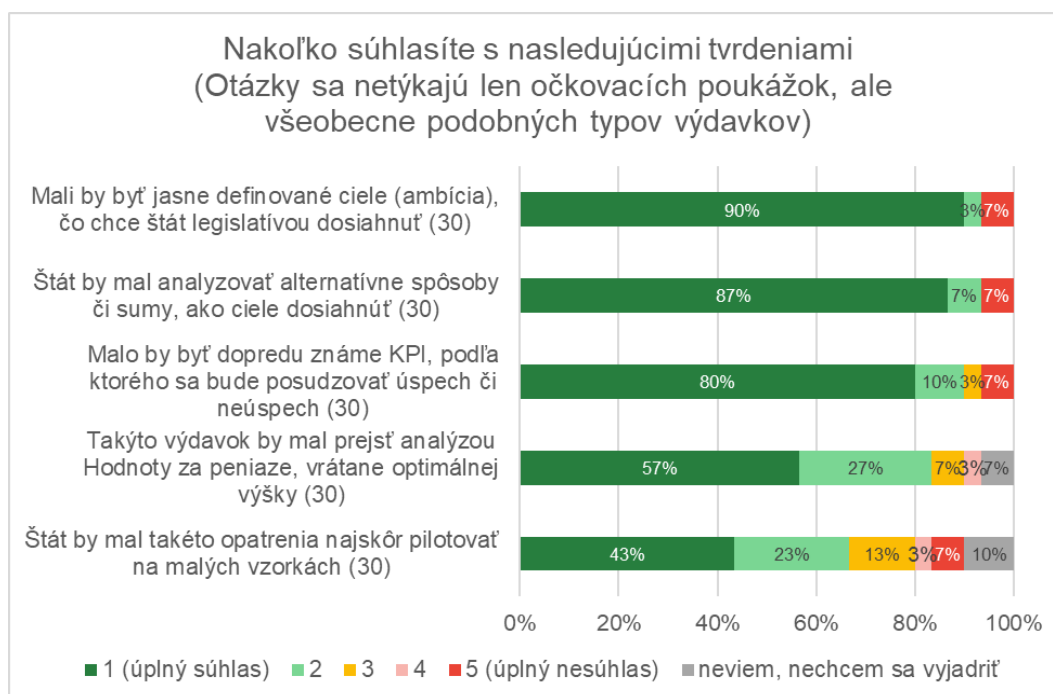
Peter Pažitný: „Očkovanie je z ekonomického pohľadu pozitívna externalita. Platenie nezanedbateľnej skupine ľudí (1 milión) vysokú sumu peňazí (500 EUR) maže celý spoločenský prínos tejto pozitívnej externality. Navyše, ak je očkovanie potrebné opakovať v určitých intervaloch, tak všetci budú chcieť, aby im štát za očkovanie platil. Výrazne výhodnejšou alternatívou je povinné očkovanie, ktoré však stojí politické 'náklady' a tie momentálne nikto nie je ochotný znášať.“

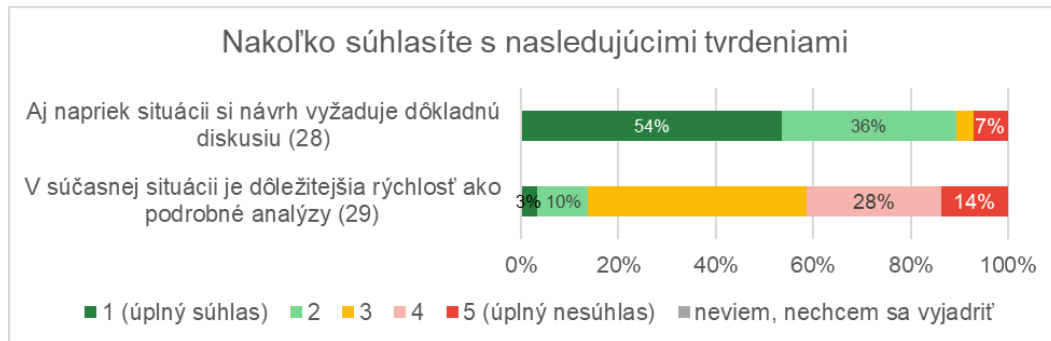
Martin Šuster: „Odborná literatúra poukazuje na to, že zvyšovanie sumy odmeny už málo zvyšuje ochotu očkovať sa. Čo by skôr pomohlo, ak by bola odmena bezprostredne spojená s očkovaním. Možno by sme sa boli dostali oveľa ďalej, keby sme boli hneď po očkovaní dávali ľuďom 20 či 50 eur v hotovosti - a ak by to nebolo podávané ako odmena za zaočkovanie, ale ako kompenzácia nákladov na dopravu na očkovanie či stratený pracovný čas. Namiesto toho, keď nám nefungoval 90-eurový sprostredkovateľský bonus, tak sa vymyslí niečo ešte komplikovanejšie a snažíme sa to prebiť iba výškou sumy.“

Anonymný komentár: „Ak by bolo viac času, tak by sme mohli osloviť behaviorálne vládne agentúry vo Veľkej Británii a prípadne rozvojové inštitúcie, ktoré sa snažia zvýšiť zaočkovanosť v menej rozvinutých krajinách.“

Anonymný komentár: „Suma sa mi na prvý pohľad zdá vysoká, najmä však nevieme, ako MF prišlo práve k tomuto číslu. (Prečo práve 500? Nebude rovnako efektívne fungovať 300/200/...?)“

3. Zásady správneho prístupu k takýmto typom výdavkov

Komentáre jednotlivých členov

(individuálne komentáre, ktoré sa nemusia zhodovať s väčšinovým názorom členov KEA)

Michal Mušák: „Myslím, že takýmto nákladným opatreniam by malo predchádzať stanovenie cieľov a analýza alternatív, vrátane zohľadnenia opportunity cost. Štát by mal v ideálnom prípade vedieť, čo bude považovať za úspech, vyhodnocovať to a vracaj sa v budúcnosti k lessons learned. Vo všeobecnosti by mal štát viac experimentovať a takéto drahé opatrenia si skúšať v menšom (samozrejme, na to by bolo treba myslieť skôr ako v stave krízy).“

Peter Pažitný: „Experimentálne výdavky korony sú extrémne a ich prínos je buď negatívny, alebo veľmi nejasný. Najprv plošné testovanie za 478 mil. EUR, potom lotéria za 27 mil. EUR, teraz sa chystá 500 mil. EUR za očkovacie poukazy. Prečo vláda (MZ, MF, ÚHP) nezávažila možnosť povinného očkovania a všetky ostatné ušetrené peniaze mohla dať na stabilizáciu zdravotníckeho personálu?“

Účastníci ankety:

Ankety k očkovacím poukážkam sa zúčastnilo 30 z 56 členov KEA:

(pozn. účasť v ankete nemusí znamenať súhlas s väčšinovým názorom členov KEA)

Andrej Arady, Juraj Barta, Martin Barto, Brian Fabo, Peter Goliaš, Katarína Gumanová, Peter Harvan, Matej Horňák, Michal Horváth, Marianna Chupáč Červená, Juraj Karpiš, Ján Klacso, Miroslav Kňazko, Ľubomír Koršňák, Michal Lehuta, Ivan Lichner, Adriana Lojschová, Michal Mušák, Viktor Novysedlák, Peter Pažitný, Marek Radvanský, Katarína Strapoňová, Lucia Šrámková, Zdenko Štefanides, Martin Šuster, Peter Tóth, Juraj Valachy, Mária Valachyová a 2 členovia, ktorí chceli zostať v anonymite